

Csányi Marietta – Cseh János – Tárnoki Judit Tiszapüspöki, Karancs, Háromág- dűlő: kora bronzkori áldozati gödör és kora vaskori épület

A 4. számú főközlekedési út Törökszentmiklós várost elkerülő szakasza nyomvonalának megelőző feltárására 1999-ben és 2000-ben került sor. A feltárást a szolnoki Damjanich János Múzeum régészei végezték, az ásatást Csányi Marietta vezette.

1999-ben az elkerülő szakasz 113–114 km szelvényébe eső nyomvonalán folytattunk feltárást. Ez a terület közigazgatásilag Tiszapüspöki határába tartozik, a dűlő Karancs-Háromág nevet viseli (EOV hosszúság 750-751 és szélesség 205-206 között). (1. kép 1.)

A Karancs-Háromág Törökszentmiklóstól ÉK-re, Tiszapüspökötől DNy-ra található, közvetlenül a két település határán, az Alatkai oldal nevű határrészben. Itt húzódik a Tisza törökszentmiklói öblözetének magaspartja, amely K-Ny irányú, az ártérből 4–5 m-re emelkedik ki. A magaspart látványosan, háromszög alakú földnyelvet alkotva emelkedik az ártér fölé, amely háromszög csúcsa felé enyhén emelkedik. A part legmagasabb pontján néhány épületből álló, lakatlan tanya található. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll.

A 4. sz. út vonala a magasparttal párhuzamosan, majdnem pontosan K-Ny irányban fut, de nem közvetlenül a part szélén, hanem attól mintegy 50–80 m-re beljebb, délebbre. A terület jól ismert újkőkori lelőhely, mind a szolnoki múzeum, mind a Törökszentmiklói Helytörténeti Gyűjtemény őriz innen leleteket.

A feltárást csupán a nyomvonalban végezhetjük, így már kezdettől sejtettük, hogy nem a település magjában (mely valószínűleg a partélen és a tanya alatt található), hanem csak annak szélén fogunk dolgozni.

Az ásatás során 3 700 m²-t tártunk fel, ahol összesen 175 objektum került napvilágra. Csupán egyetlen olyan objektumot találtunk, amely nem őskori volt, egy valószínűleg gepida, félig földbe mélyített épületet, a többi értékelhető objektum mind őskori volt, annak különböző időszakából. (1. kép 2.)

Összesen 68 objektum tartozott a Körös-kultúra időszakába. Az egész felszínen előfordultak, de igazán sűrűn csak a feltárt terület K-i felében, a part magasabb fekvő részein voltak. Az objektumok közül 48 volt gödör, valamint sütőkemencék és árkok tartoztak a telephez.

Felszínünkön összesen 16 csontvázas temetkezés került elő ebből az időszakból.

Általánosságban elmondható, hogy a gödrök a Körös kultúra szokásos leletgazdagsághoz képest jóval kevesebb anyagot tartalmaztak, és még ennél is kevesebb – szinte semmi – állatcsontot.

A felületen, annak is elsősorban a K-i felében az Alföldi Vonaldíszes Kerámia és a Tisza kultúra 11 objek-

Tiszapüspöki, Karancs, Háromág- dűlő: A sacrificial pit from the early Bronze Age and a building from the early Iron Age

Marietta Csányi – János Cseh – Judit Tárnoki

In 1999 and 2000, excavations were conducted along the track of the projected section of national road no. 4 circumventing the town of Törökszentmiklós. The excavations were carried out by the archaeologists of the Damjanich János Museum of Szolnok, Marietta Csányi was in charge of the operations.

In 1999, the track section of the circumventing road between 113 and 114 km was unearthed. This area legally belongs to Tiszapüspöki, and is called Karancs-Háromág. (EOV length 750-751 and width between 205-206). (Fig. 1. 1)

Karancs-Háromág is located in the field called Alatkai NE of Törökszentmiklós and SW of Tiszapüspöki, on the boundary between the two villages. This is where the high bank of the Törökszentmiklós bend of the Tisza can be found. The E-W directed triangular high bank spectacularly rises 4-5 m over the floodplain with a slight upward slope toward the tip. A few buildings of a small, uninhabited farm stand on the highest point of the high bank. The whole area is used for agricultural cultivation.

Road no. 4 runs parallelly to the high bank nearly exactly in an E-W direction not on the bank itself but about 50-80 m farther toward south. The area is a well-known Neolithic site, the finds collected here can be found in the collections of the Szolnok Museum and the Local History Collection of Törökszentmiklós.

We could carry out excavations only in the track of the road, so we had not expected to find the centre of the site (which probably lies along the brim of the bank and under the farm), only its edge.

The excavations unearthed 175 features on 3700 m². There was only one feature that was not Prehistoric, a half sunken building probably made by the Gepids. All the other features came from various Prehistoric periods. (Fig. 1. 2)

Altogether 68 features came from the time of the Körös culture. They were scattered all over the surface, and became denser only in the eastern part of the unearthed area, on the higher terrain of the bank. Forty-eight of the features were pits, the rest were baking ovens and ditches. Altogether 16 inhumation graves were unearthed on the excavated surface from this period. It could be observed, in general, that the pits contained much less material than usually expected in a Körös environment, and animal bones were even scarcer.

Eleven features of the Alföld Linear Pottery and the Tisza culture were found on the surface, especially in the eastern part. A pit and a more than 4 m deep well

tuma került elő. Az AVK idősziakra biztosan egy gödör és egy 4 m-nél is mélyebb kút keltezhető. A Tisza kultúra idősziakából négy nagyméretű gödör és egy földbe mélyedő, szerkezet és tapasztott padló nélküli, átégett omladékkal jelzett épület maradványa került elő.

A felületen szétszórva összesen 18 rézkori objektum került elő. A korai idősziakból biztosan keltezhető volt négy tiszapolgári gödör és egy zsugorított, edénymellékletes sír. Az objektumok többsége – összesen 9 gödör – a Hunyadihalom-csoport idősziakába tartozott.

49 objektum datálható a bronzkorra, közülük 9 gödör pontos korát a helyszínen nem lehetett eldönteni. 11 gödör biztosan a kora bronzkori Makó kultúrára keltezhető. A gödrök a felszín két átellenes végében, kisebb csoportosulásban fordultak elő. A 133. számú, kiemelkedő jelentőségű gödröt a későbbiekben részletesen bemutatjuk.

A 28 késő bronzkori objektum valószínűleg egy időhorizontból származik, a Gáva-kultúrát közvetlenül megelőző idősziakból, az egész felszínen szétszórva jelentkeztek. Az objektumok többsége gödör volt, de ide sorolható egy földbe mélyített, négyszögletes házalap, valamint egy cölöpszerkezetes épület is.

Mindössze három vaskori objektum került elő, egy magányos lótemetkezés, szájában vaszablával és két kerék alaprajzú, földbe mélyített épületalap, melyek egyike a későbbiekben részletesen bemutatjuk.

A két közlésre kiválasztott objektum a gazdag lelőhely viszonylag kis és emiatt a korlátozott terjedelemben is jól körülhatárolható egysége.

Kora bronzkori áldozati gödör –

133. objektum

A lehumuszolt, megnyesett felszínen ovális, 150 × 80 cm-es foltként jelentkezett, lefelé 80 × 60 cm-re szűkülő gödör volt. Betöltése egységesen barna, közepesen kötött föld, rétegződés nélkül, illetve a rétegződést maguk a leletek jelentették.

A kezdetben nem sokat ígérő kisméretű gödörből már a felső 20–30 cm-es betöltésből szokatlanul nagy mennyiségű leletanyag került elő. 40 cm mélységben tűntek elő az első épnek látszó edények, ettől kezdődően a leleteket szintenként elkülönítve dokumentáltuk és szedtük fel. Ilyen módon a gödör jelentkezésétől számítva összesen négy leletszintet lehetett külön választani, melyek más-más (S-sel jelölt) sztratigráfiai számmal szerepelnek.

1. leletszint (S-210)

A jelentkezéstől 40 cm mélységig. A leletek (kerámia, kevés állatcsont) gödrön belüli helyzetében semmilyen rendszert nem lehetett felfedezni. Az előkerült kerámia többsége össze nem illő töredékekből állt. A közlésre kiválasztott két hiányos edénnyel és a két töredékkel együtt összesen 12–13 edény darabjait találtuk e kis, kb. 0,25 m³ térfogatú helyen összezsúfolva. Az edények

can certainly be affiliated to the ALP period. Four large pits and the remains of a building without a sunken structure and a plastered floor were found from the Tisza culture, the latter indicated by burnt demolition debris.

Altogether 18 Copper Age features were found scattered on the surface. Four pits of the Tiszapolgár culture and a grave with a crouched skeleton and pottery grave-goods could be dated from the early period. Most of the features, altogether 9 pits, came from the time of the Hunyadihalom group.

Forty-nine features could be dated from the Bronze Age, the exact date of 9 pits could not be decided. Eleven pits could certainly be dated from the Makó culture of the early Bronze Age. The pits were found in smaller clusters in the two opposite ends of the surface. Pit no. 133 was of special importance, it will later be described in details.

The 28 late Bronze Age features, found scattered all over the surface, probably came from the same horizon, the period just preceding the Gáva culture. Most of the features were pits. Besides a sunken quadrangular base of a house and a post-structure house can be grouped here.

Only three features came from the Iron Age: a single horse burial with the iron bit in the mouth, and two round sunken house bases, one of which will later be described in details.

The two features chosen for publication are relatively small units and can fairly completely be described within the limited space.

Early Bronze Age sacrificial pit – feature no. 133.

An oval, 150 × 80 cm large discolouration appeared on the surface from which the humus had been scraped off. It turned out to be a pit, which downwards narrowed to a size of 80 × 60 cm. The filling was a uniform brown, medium compact soil without stratification, or rather with a stratification indicated by the finds.

The small pit, which did not seem promising, yielded an especially large number of finds already in the upper 20–30 cm of the filling. The first more-or-less entire vessels appeared in the depth of 40 cm, and from here downwards the finds were registered and cleared in separate levels. With this method, altogether four find levels could be separated from the appearance of the pit, which were marked by individual stratigraphic numbers (after the letter S).

Find level 1 (S-210)

From the appearance to the depth of 40 cm. No system could be found in the distribution of the finds (sherds, some animal bones) within the pit. Most of the sherds could not be refitted. Together with the two incomplete vessels and the two fragments chosen for publication, the remains of 12–13 vessels were found crammed in

többsége a nagyobb méretű tárolóedények ill. fazekak kategóriájába tartozott, ezen kívül néhány tál, egy különleges kis tálka, egy csupor, egy bögre és egy kőbalta töredéke alkotta a leletegyüttest.

Bögre. Bikónikus, lekerekített törésvonalú bögre alsó része (nyaka, pereme hiányzik). A vállon szalagfülcsonkja. Sötétszürke-világosbarna foltos. Töredékes m.: 4,8 cm, fá.: 4,9 cm. (3. kép 1.)¹

Tálka. Kis, lapos tálka, vízszintesen kihajló peremén fogószerű nyúlvány. Simított felületű. Sötétszürke-barna foltos. M.: 1,7 cm, szá.: 9,2 cm. (3. kép 2.)

Tálak. Nagyméretű, fordított csonkakúp alakú, ívelt falú, kívül-belül profilált peremű mély tál töredéke. Vállvonalán vízszintes állású bütyök. Kívül durva felületű, belül enyhén fényezett. Világosbarna. Szá.: kb. 30 cm. (3. kép 3.) Kívül-belül profilált peremű, vállvonala éles, bordaszerűen megvastagodik. Igen durva, sötétszürke foltos. Szá.: kb. 30 cm. (3. kép 8.)

Belső díszes tál. Kis töredék. A perem mentén körbefutó kettős bekarcolás, ahhoz finoman bekarcolt, rácsmin-tával kitöltött háromszög-motívum csatlakozik. Nyomokban mészbetét. SZÁ: kb. 18 cm. (3. kép 4.)

Belső díszes tál. Kis töredék. A perem mentén körbefutó mély karcolásból kiindulva bekarcolt háromszög-motívum, vonalakkal sugarasan kitöltve. A díszítésben nyomokban mészbetét. Szá.: kb. 24 cm. (3. kép 5.)

Fazék. Tölcséres nyakú, kihajló peremű, a nyakban két széles szalagfülcsonk. A vállvonaltól felfelé fényezett, alatta durva, rücskös felületű. Világosbarna, jó minőségűre kiégetett. Szá.: kb. 22 cm. (3. kép 7.)

2. leletszint (S-214) (2. kép 1.)

40–45 cm mélységben szétterített, minden rendszer nélkül egymás mellé helyezett hiányos, csaknem ép edények, edénytöredékek, szájjal lefelé borított talpas, belső díszes tál, kevés állatcsont. A leletek négy edénytípust képviselnek (tál, fazék, csupor, belső díszes tál), melyek között a tálak különböző fajtái vannak többségben. Az edények számát a rajzon is bemutatott darabokkal együtt 8–10 darabra becsüljük. (A rajzon látható számok egy-egy edényt, jellegzetes töredéket vagy éppen egy edénytöredék-csoportosulást jeleznek.)

Belső díszes tál. Alacsony, tömör talpgyűrűn álló tál kb. 2/3-ad része. Belső díszítése: két párhuzamos, a perem mentén körbefutó bekarcoláshoz 2-2 egymással szemben álló, eltérő mintájú mező csatlakozik. A mezők mintája:

– 2 párhuzamos vonallal határolt szögletes mezőben 2-2 vonallal határolt sávok, bennük finoman bevonalkázott háromszögminták.

– ívelt, bekarcolt vonalakkal határolt sávokban finom, fésűszerű, szakaszosan bekarcolt vonalkötegek,

the small space of about 0.25 m³. Most of the vessels were large storage jars or pots, and some bowls, a strange little bowl, a mug, a cup and the fragment of a stone axe completed the assemblage.

Cup. The lower part of a biconical vessels with rounded carination (the neck and the rim are missing). The butt of the band handle can be seen on the shoulder. It shows dark grey - light brown spots. Fragmentary H: 4.8 cm, BD: 4.9 cm. (Fig. 3. 1)¹

Small bowl. A small, flat bowl with a lug-handle-shaped protrusion on the horizontally outverted rim. The smoothed surfaces show dark grey - brown spots. H: 1.7 cm, MD: 9.2 cm. (Fig. 3. 2)

Bowls. The fragment of a large, inverted truncated-cone-shaped deep bowl. The walls are arched, the rim is profiled both inside and out. There is a horizontal knob on the shoulder. The exterior surface is coarse, the interior is slightly polished. Light grey. MD: ca. 30 cm. (Fig. 3. 3). A fragment with the rim profiled both inside and out, the shoulder line is sharp and thick as a rib. The surface is very coarse showing dark grey spots. MD: ca. 30 cm (Fig. 3. 8).

The small fragment of a bowl with ornamented interior. A double incision runs round along the rim and a finely incised triangle motive filled in with a lattice pattern is attached to it. Traces of encrustation can be observed. MD: ca. 18 cm. (Fig. 3. 4)

The small fragment of a bowl with ornamented interior. An incised triangle motive filled in with radial lines starts from the deep incision running around along the rim. The traces of encrustation can be seen in the ornaments. MD: 24 cm. (Fig. 3. 5)

Pot. It has a funnel-shaped neck, an outverted rim and two wide band handles on the neck. It is polished from the shoulder line up, while under it the surface is coarse and scabrous. It is light brown, finely baked. MD: ca. 22 cm. (Fig. 3. 7)

Find level 2 (S-214) (Fig. 2. 1)

Incomplete, nearly entire vessels were laid out side by side without any pattern in the depth of 40-45 cm, fragments of vessels, a pedestalled bowl with interior ornamentation turned upside down, some animal bones were found. The finds represent four vessel types (bowls, pots, mugs, bowls with interior ornamentation), where bowl types dominate. The number of the vessels, together with the items in the drawing, is estimated to 8-10 items. (The numbers in the drawing indicate individual vessels, characteristic fragments or a cluster of sherds.)

Bowl with interior ornamentation. The approximately 2/3 of a low bowl standing on a solid foot-ring. Interior ornamentation: each two facing fields of dif-

1 A leletek leírásánál használt rövidítések: m. = magasság, szá. = szájméret, fá. = fenékméret, há. = hasátméret. A töredékek esetében az egyes méretek kiszécsztettek, ezért hozzávetőlegesek; „kb.” jelöléssel adjuk meg.

1 Abbreviations used at the descriptions: H = height, MD = mouth diameter, BD = bottom diameter, ByD = belly diameter. In the case of fragments, the measurements are calculated and these estimated values are preceded by “ca.”.

mészbetét nyomaival. A díszítés finom, a felület durva. M.: 3,9 cm, szá.: kb. 13 cm, fá.: 4,2 cm. (3. kép 6.)

Belső díszes tál. Egyenesre levágott peremén V alakú bevésés-sor. A perem mentén körbefutó, tűzdelt technikával készült vonaldísz, melyhez belül 2-2 bevéssett vonalakkal határolt sávokban mélyen bekarcolt hal-szálka-minta csatlakozik, mészbetét nyomaival. Szá.: kb. 19 cm. (4. kép 2.)

Tál. Öblös, mély, zömök, rövid függőleges nyakú. A peremből kiinduló, vállon ülő szalagfűl. Igen durva felületű, belül kissé elsimított. Hiányos. Sötétszürke-világosbarna foltos. M.: 8,7 cm, szá.: 13,7 cm, fá.: 9,5 cm. (4. kép 1.)

Tál. Fordított csonkakúp alakú, egyenes peremű, igen durva megmunkálású, kívül-belül durva felületű tál. Világosbarna-szürke foltos. M.: 6,5 cm, szá.: 18 cm, fá.: 9,8 cm. (4. kép 3.)

Fazék vagy nagyobb csupor. Töredék. Függőleges nyakú, vékony falú, gömbtestű, vállán bajuszdísz. Durva felületű, belül simított. Sötétszürke, vöröses foltokkal. Há.: kb. 30–32 cm. (4. kép 5.)

3. leletszint (S-238) (2. kép 2.)

A fenti réteg alatt, 50–55 cm mélységben jelentkezett. Kevés állatcsont és edénytöredékek kerültek egymás mellé a gödörnek ezen mélyebb rétegében. Mennyiségét tekintve az előző anyaghoz képest kevesebb, típusainak változatossága szegényesebb. A fazék ill. csupor a vezető edényforma, egyetlen táltöredék kivételével szinte kizárólagos. A töredékek a becslések szerint 6–8 edényből származnak.

Fazék. Töredék. Kissé ívelt nyakú, alig kihajló peremű, vékonyfalú. A vállon kis kerek bütyök. Felülete kívül-belül durván elsimított. Sötétszürke-világosbarna foltos. Szá.: kb. 15 cm. (5. kép 3.)

Fazék (vagy csupor). Töredék. Rövid, tölcéses nyakú, gömbtestű, kisméretű, pereme kissé megvastagodó. Vékonyfalú, durva felületű, belül valamivel simább. Díszítetlen. Barnásszürke. Szá.: kb. 11 cm. (5. kép 2.)

Fazék. Töredék. Kihajló peremű, tojástestű fazék részlete. Válltól lefelé különböző irányú seprűdísz. A vállon ujjbenyomkodással tagolt bütyökdísz. Válltól felfelé fényezett. Belül simított-fényezett. Fekete-világosbarna foltos. M.: kb. 18 cm, szá.: kb. 15 cm. (4. kép 4.)

Csupor (vagy fazék). Töredék. Kihajló peremű, kónikus, megvastagodó nyakú csupor kb. 2/3 profilja. Peremből kiinduló, vállon ülő széles szalagfűl. A vállon kis hegyes bütyök. Vörössárga-sötétszürke foltos. Szá.: kb. 13 cm. (4. kép 7.)

4. leletszint (S-336) (2. kép 3.)

70 cm mélységben kb. 9–10 edényből származó töredékek sorakoztak egymás mellett. Az edények többségét a nagyméretű tárolóedények tették ki, ezen kívül egy táltöredék és egy igen finom megmunkálású, bikónikus testű kancsó is előkerült valamint egy belső díszes tál.

ferent patterns adjoin the two parallel incisions running along the rim. The patterns in the fields are the following:

- Stripes of finely hatched triangles bordered by each two lines within a rectangular field flanked by two parallel lines.

- Finely incised comb-shaped bunches of lines divided into sections and bearing the traces of encrustation placed within arched stripes bordered by incised lines. The ornamentation is fine, the surface is coarse. H: 3.9 cm, MD: ca. 13 cm, BD: 4.2 cm. (Fig. 3. 6)

Bowl with interior ornamentation. There is a row of incised V-shaped patterns on the straight-cut rim. A linear ornament made with stabbing technique runs round along the rim, and a deeply incised herring-bone pattern, with traces of encrustation, adjoins it within stripes bordered by each two incised lines. MD: ca. 19 cm. (Fig. 4. 2)

Bowl. It is bulging, stocky with a short vertical neck. The band handle starts from the rim and rests on the shoulder. The surface is very coarse, somewhat smoothed inside. It is incomplete. It shows dark grey and light brown spots. H: 8.7 cm, MD: 13.7 cm, BD: 9.5 cm (Fig. 4. 1).

Bowl. It is inverted truncated-cone-shaped with a straight rim. It is very roughly finished, the surfaces are coarse both inside and out. It shows light brown and grey spots. H: 6.5 cm, MD: 18 cm, BD: 9.8 cm. (Fig. 4. 3)

A pot or a larger mug. Fragment. The neck is vertical, the walls are thin, the body is globular and there is a moustache ornament on the shoulder. The surface is coarse, the interior is smoothed. It is dark grey with reddish spots. ByD: ca. 30-32 cm. (Fig. 4. 5)

Find level 3 (S-238) (Fig. 2. 2)

It appeared in the depth of 50-55 cm under the above layer. Some animal bones and sherds lay side by side in this deeper layer of the pit. The assemblage is quantitatively smaller than the previous one, while the type variety is richer. Pots and mugs dominate, and only a bowl fragment belonged to another type. The fragments were estimated to have come from 6-8 vessels.

Pot. Fragment. The neck is slightly arched, the rim is somewhat everted, the wall is thin. There is a small round knob on the shoulder. The surfaces are roughly smoothed both inside and out. It shows dark grey and light brown spots. MD: ca. 15 cm. (Fig. 5. 3)

Pot (or mug) Fragment. The small vessel has a short, funnel-shaped neck, a globular body and a slightly thickening rim. The wall is thin, the surface is coarse, the interior surface is somewhat smoother. Undecorated. Brownish grey. MD: ca. 11 cm. (Fig. 5. 2)

Pot. Fragment. The fragment of an ovoid pot with an everted rim. The body was decorated from the shoulder downward by brooming in varying directions. There is a knob on the shoulder segmented by finger impressions. It is polished from the shoulder downward. The

Belső díszes tál. Töredék. A peremmel párhuzamos kettős illetve a középről sugarasan kifutó vonalakból álló bevéselt rácsminta díszíti. A rács négyszögeiben két sorban V-motívum. Mészbetét nyomai látszódnak. Kívül simított, enyhén fényezett. Barna-szürke foltos. Szá.: kb. 25 cm. (4. kép 6.)

Kancsó. Bikónikus testű edény – talán füles kancsó – alsó negyedrésze. Válla domború. Finom kivitellű, kívül simított, vállán fényezett, belül simított felületű. Sötétszürke, vörösbarna foltos. Há.: kb. 26 cm, fá.: kb. 13 cm. (5. kép 1.)

Az ismertett gödör kerámiaanyaga a kora bronzkori Makó kultúrába sorolható. A hengeres vagy tölcséres nyakú fazekak, a durva, csonkakúpos vagy mély öblös tálak a Makó kultúra jellegzetes típusai, mely datálást az elmaradhatatlan belső díszes tálak csak megerősítik. A seprűdíz, a felület szándékos durvítása, a plasztikus bajusz-motívum általános kora bronzkori stílusjegyek, így a Makó-kerámiának is fontos kísérő jelenségei.² A lelőhelyen összesen 11 hasonló korú objektum került elő, mely a kultúra elterjedésének más területein is jellemző gyér megtelepedésre utal.³

Az objektumok közül a szóban forgó 133. sz. éppen olyan átlagos leletet tartalmazott, mint az összes többi, áldozati gödörként való interpretálását azonban néhány fontos körülmény támasztja alá. Jelen anyagközlésnek nem célja, hogy az áldozati gödrökkel kapcsolatos gazdag szakirodalmat idézze, csupán a lelőhelyünkön tapasztalt tényeket fogjuk vallatóra. Egy közönséges szemetesgödörbe általában véletlenszerűen kerülnek bele az eltörött edények, a lerágott csontok, összefüggő szintet legfeljebb csak a gödör alján észlelhetünk. A több rétegben lerakott edénytöredékek, csontok esetünkben szándékosságot sugallnak, s valamilyen különös indítékot az edények – töredékességük miatt – hulladék-jellege ellenére is. A gödörben ugyanis egyetlen ép edényt sem találtunk. Még a kiemelés előtt épnek látszó edények is egytől egyig hiányosak voltak. A kerámia minősége hihetetlenül rossz volt⁴, néhány kivételtől eltekintve annyira, hogy az a mindennapos használat valószínűségét is kétségessé teszi. Beletettek tehát a gödörbe, gondosan rétegelve, negyed kőbaltát, fél edényt, csorba tálalt, fazék-oldalakat, peremeket, aljakat és temérdek összetört, talán soha nem használt, de többé már bizonyosan nem használható töredéket. Meg sem kíséreljük megfejteni e látszólag értelmetlen cselekedet mozgatórugóit, a tények felsorolásával csupán a történetek vélet-

interior is smoothed and polished. It shows black and light brown spots. H: ca. 18 cm, MD: ca. 15 cm. (Fig. 4. 4)

Mug (or pot). Fragment. About the 2/3 of the profile of a conical mug with an outverted rim and a thickening neck. The broad band handle starts from the rim and rests on the shoulder. There is a small pointed knob on the shoulder. It shows reddish yellow and dark grey spots. MD: ca. 13 cm. (Fig. 4. 7)

Find level 4 (S-330) (Fig. 2. 3)

Fragments from about 9-10 vessels lay side by side in the depth of 70 cm. Most of the vessels were large storage jars, and, beside them, there were a bowl fragment, a very finely elaborated biconical jug and a bowl with interior ornamentation.

Bowl with interior ornamentation. Fragment. The ornament consists of an incised lattice pattern composed of double lines parallel to the rim and radial lines starting from the centre. The squares of the lattice pattern are filled in with V motives in two rows. The traces of encrustation can be observed. The exterior is smoothed and slightly polished. It shows brown and grey spots. MD: ca. 25 cm. (Fig. 4. 6)

Jug. The lower quarter of a biconical vessel, perhaps a handled jug. The shoulder is convex. It is finely executed, the exterior is smoothed, the shoulder is polished. The interior surface is smoothed. It is dark grey with reddish brown spots. ByD: ca. 26 cm, BD: ca. 13 cm. (Fig. 5. 1)

The pottery material of the above described pit can be affiliated to the Early Bronze Age Makó culture. Pots with cylindrical or funnel-shaped necks, coarse truncated-cone-shaped or deep and bulging bowls are characteristic types of the Makó culture, and the dating is reinforced by the indispensable bowls with interior ornamentation. Broomed ornament, the intentional coarsening of the surface, the plastic moustache motive are common stylistic traits of the Early Bronze Age and important general elements of the Makó ceramics.² Altogether 11 features of the same age were found in the site, which implies a scarce settlement pattern characteristic in other areas of the occupation territory of the culture as well.³

Similarly to all the features, feature no. 133 contained commonly occurring finds, some important factors, however, justify its interpretation as a sacrificial pit. It is not the purpose of the present description to cite the rich technical literature on sacrificial pits, we shall discuss only the facts learned in this site. The broken vessels and gnawed bones are thrown in a random order into a common refuse pit and a coherent layer can be observed only

2 KALICZ 1968, CXXVI; Koós 1999, 3-16. kép; KULCSÁR 1999 4-5. tábla; SZATHMÁRI 1999, T. I-XVIII.; DANI 2001, II-III. t. CSÁNYI 1996, I-XIV. t. A hivatkozott irodalom természetesen nem teljes, csak tájékoztató jellegű.

3 CSÁNYI 1996, 52-53.

4 Az edények számának becslése és a kerámia minőségére vonatkozó megállapítások Horváth Mária restaurátortól származnak.

2 KALICZ 1968, CXXVI; Koós 1999, fig. 3-16; KULCSÁR 1999 plate 4-5; SZATHMÁRI 1999, T. I-XVIII.; DANI 2001, Pl. II-III, CSÁNYI 1996, Pl. I-XIV. The cited reference is naturally not complete, it is only informative.

3 CSÁNYI 1996, 52-53.

lenszerúségét szeretnénk kizárni. Mint ahogy az sem lehet véletlen, hogy ezt a kb. 40 edényből származó kerámia-halmazt egy összesen 0,48 m³ térfogatú kis gödörbe zsúfolták bele.

Fontos adat birtokába jutottunk e 113. objektummal; a botroszokról kialakult képünk új színekkel gazdagodott.

Kora vaskori épület – 140. objektum (S- 219, 223, 224, 225, 226) (6. kép)

A kora vaskori épületmaradvány Karancs-Háromág régészeti lelőhelye felületének nyugati részén feküdt, annak hozzávetőleg középső sávjában (a dombvonulat déli lejtőjéhez közelebb). Foltjáról, színeződéséről elmondható, hogy nem a legoptimálisabb módon rajzolódott ki a piszkossárga agyagos altalajban. Két részletben került föltárásra, ugyanis előbb a keleti kétharmad nagyságú oldalt bontottuk el; ennek folytán egy dél-északi metszetfalat kaptunk és dokumentáltunk. (6. kép 2.) A betöltődést agyagos-humuszos kevert föld alkotta, átlagos betömörödéssel. Középe felé kissé lazább, hamus-faszenes-paticsos folt helyezkedett el – gyakran megfigyelhető jelenségként. Az is standard volt, hogy a tárgyi emlékek nagyobbik hányadát a felsőbb rétegek tartalmazták.

A kunyhóalap jellegzetes, kontúrjában eléggé szabályos kör alakú gödörbeásásnak mutatkozott; így tájolási adata nincs is. Átmérőjére 420 cm-t és 400 cm-t vetünk föl, ami az alföldi házkutatásban átlagos-nagyobb méretnek felel meg. A centrum környékén több mint két ásónyom, 50 cm mélységű beásás igazi oldalfal nélküli, inkább teknőszerű alapozásként írható le, amelynek alja, letaposott padlója természetesen többé-kevésbé vízszintesen húzódott, valódi lakóépítményre utalóan. A földbe mélyített kerekházban néhány további beásást bontottunk ki, a fontossági sorrendet fölcserélve: három kisebb, kerek-ovális, 15–20 cm átmérőjű, sekély lyuk helyezkedett el az objektum északi részén; a délkeleti oldalnál egy 130 cm nagyságú felületen két kerek, cölöp-helyszerű jelenség (30 cm és 45 cm körüli mélységgel a padlótól számítva – az egyikben vastárgy) és hozzájuk kapcsolódó, ezeknél sekélyebb mélyedés került elő. Utolsónak hagytuk az épületszerkezeti szempontból leglényegesebbnek látszó objektumrészletet, a ház közepén napvilágra hozott kerek, hengeres oszlophelyet, mely 30 cm átmérőjű és 35–40 cm mélységű volt (benne két-három cserép és patics).

Leletek a 140. objektumból

Táltöredék. Behúzott peremű és lágyan ívelődő oldalalú kerámika. A szájrész alatt lefelé mutató, kerekszerű, hegyes bütyökdisz. Törmelékkel soványított agyagból kézzel formált. Kívül barnás, belül feketés színű és mindkét oldala fényezett. Méret: 9,7 × 7,1 cm. Falvastagság: max. 0,8 cm. (7. kép 1.)

Táltöredék. Hosszabb szájrésze ívelten befelé hajló. Anyaga törmelékes agyag. Kézzel formált. Mindkét ol-

on the bottom. Pottery fragments and bones deposited in several layers imply, in this case, intention and a certain special reason despite the refuse character of the vessels created by their fragmented state. We could not find a single entire vessel in the pit. Even those that seemed the most intact turned out to be incomplete when lifted from the pit. The quality of the vessels was unbelievably poor,⁴ reaching such a degree, that in most of the cases it questions if they could be used at all in the everyday life. So people placed, in carefully separated layers, a quarter of a stone axe, half vessels, indented bowls, walls of pots, rims, bottoms and countless crushed, perhaps never used vessels, which could certainly never be used again. We do not even try to understand the reasons of this seemingly unreasonable act. The only purpose of enlisting the facts is to eliminate the possibility of randomness. As it could not happen by chance that this accumulation of the fragments of about 40 vessels was crammed into a small pit of a capacity of 0.48 m³.

We have gained important data from feature 113, our picture of botroses has been enriched with new colours.

Early Iron Age building – feature no. 140 (S-219, 223, 224, 225, 226) (Fig. 6)

The remains of the Early Iron Age building lay in the western part of the Karancs-Háromág archaeological site, approximately in its middle stripe (closer to the southern slope of the hill row). Its discolouration appeared rather vaguely in the dirty yellow clayey ground. It was unearthed in two steps. First the eastern two-third was unearthed and the resulting south-north directed cross-section was documented (Fig. 6. 2). The feature was filled in by a clayey, humic mixed earth of average density. In the middle, a somewhat looser, ashy discolouration was found mixed with charcoal and daub, which is a common phenomenon. As it was expected, the larger proportion of the find material was found in the upper layers.

The hut appeared as a fairly regular round pit, which evidently cannot be orientated. Its diameter measured 420 cm and 400 cm, which is an average size experienced by house research in the Hungarian Plain. Around the centre, a pit deepened to more than two spits, that is to 50 cm into the soil without creating real walls. It rather seemed to be a trough-shaped foundation with a naturally more-or-less horizontal bottom, a rammed floor suggesting a real dwelling construction. A few more pits were also unearthed in the sunken round house. In reverse order of importance they were the following: three smaller, round-oval, shallow holes of 15-20 cm depth were found in the northern part of the feature;

⁴ The estimation of the number of the vessels and observations concerning the quality of the pottery came from Mária Horváth restorer.

dalt feketés árnyalatú és simított, illetve fényezett kerámia. Méret: 7,1 × 3,4 cm. Falvastagság: max. 0,8 cm. (7. kép 2.)

Táltöredék. Formája kónikus, nagyon finoman hajló oldalfallal. A perem befelé duzzadt (kvázi háromszög keresztmetszetű). Aprószemcsés agyagból kézzel formált. Színe kívül-belül feketés és polírozott. Méret: 6,1 × 3,2 cm. Falvastagság: max. 0,9 cm. (7. kép 3.)

Csésze töredéke. Vékony falú, lágyan S-ívelődésű profilvonallal jellemezhető. A távolról úgynevezett turbántekecses díszítésre emlékeztető vállon apró, bütyökszerű rátét. Anyaga törmelékes agyag. Kézzel formált. Kívül barna, belül feketés tónusú és itt is, ott is fényezett. Méret: 7 × 5,1 cm. Falvastagság: max. 0,6 cm. (7. kép 4.)

Bögre vagy csésze töredéke. Közelebbről ismeretlen forma. Filigrán, kihajló pereme van, belső oldalán hármás facettával, illetve kannelúrával. Finomabb agyagból kézzel készített. Színe kívül barnás-foltos, belül fekete. Mindkét oldalt polírozott. Méret: 4,3 × 3,9 cm. Falvastagság: max. 0,6 cm. (7. kép 5.)

Fazéktöredék. Hordószerű forma. A szájrész alatt függőleges helyzetű bütyökdísz, illetve bütyökfogó. Durva törmelékes agyagból kézzel készített. Eredetileg barna árnyalatú volt, jelenleg feketés-foltos és korom-lerakódásos. Külső felülete simított/fényezett. Méret: 7,6 × 6,5 cm. Falvastagság: max. 1,2 cm. (7. kép 6.)

Fazéktöredék. A keramika vaskos oldalfala ívelt, formája hordószerű (vagy esetleg tojáshoz hasonlítható) volt. Hosszúkás, vízszintes bütyökfogó jellemzi és egy apró átfúrás (?) is megfigyelhető. Durva törmelékes agyagból kézzel formált. Kívül-belül barnás, foltos. Kívül fényezett. Méret: 7,9 × 5,9 cm. Falvastagság: max. 1,3 cm. (7. kép 7.)

Fazéktöredék. Közelebbről ismeretlen forma, az oldalfalon horizontális fekvésű, ovális bütyökdíszsel, vagy -fogóval. Anyaga durva törmelékes agyag. Kézzel formált. Színe barnás, kívül fényezett felületű. Méret: 6,2 × 5,6 cm. Falvastagság: max. 1 cm. (7. kép 8.)

Táltöredék(vagy másféle kerámia, agyagtárgy részlete). Sík oldalfal, egyszerű peremmel. Durván törmelékes agyagból kézzel formált. Világos barnás árnyalatú, felülete simára elegyengetett. Méret: 6,8 × 6,5 cm. Falvastagság: max. 1,2 cm. (7. kép 9.)

Orsógomb töredéke. Formája nyomott gömbszerű, palástja négy vízszintes bordával tagolt, mintegy díszített. Anyaga szemcsés agyag. Kézzel készített. Színe feketés, felülete elsimított. Az eredeti tárgynak kb. harmadrésze. Méret: 3,2 × 1,8 cm. Az átfúrás átmérője: 1 cm. (7. kép 10.)

Orsógomb töredéke. Formája kissé lapított gömbre emlékeztető. Durvább törmelékes agyagból kézzel formált. Barnásszürke árnyalatú, felszíne elsimított. A fragmentum az eredeti agyagkészítménynek úgy fele része. Méret: 3,5 × 1,5 cm. Az átfúrás átmérője: min. 0,8 cm. (7. kép 11.)

Füles edény töredéke. Ívelődő, közel teljes fül oválisszerű (szögletesedő) átmetszettel. Anyaga szemcsés

two round features resembling post holes were found on a 130 cm large surface at the south-eastern side (30 and 45 cm deep from the floor level – one contained an iron object), and an adjoining shallower pit. Finally, the feature that seemed to be the most important from the respect of the structure of the building was a round, cylindrical post hole in the centre of the house, which was 30 cm in diameter and 35-40 cm deep (with two-three sherds and daub in it).

Finds from feature no. 140

Fragment of a bowl with an inverted rim and finely arched walls. A rounded, pointed knob points downwards under the mouth. It is hand-thrown, the clay was tempered with rubble. The outside is brownish, the inside is blackish and both surfaces are polished. Measurements: 9.7 × 7.1 cm. Wall thickness: max. 0.8 cm. (Fig. 7. 1)

Fragment of a bowl. The longer mouth part is slightly inverted in an arch. It was made of clay mixed with rubble. Hand-thrown. Both surfaces have a blackish shade, they were smoothed and polished. Measurements: 7.1 × 3.4 cm. Wall thickness: max. 0.8 cm. (Fig. 7. 2)

Fragment of a bowl. It is conical with very finely arched walls. The rim swells inwards (quasi triangular in cross-section). It was hand-thrown from small-grained clay. It is blackish and polished both inside and out. Measurements: 6.1 × 3.2 cm. Wall thickness: max. 0.9 cm. (Fig. 7. 3)

Fragment of a cup. It is thin-walled, characterised by a slightly arched S-shaped profile. There is a small, knob-like application on the shoulder, which reminds, at first glance, of a channelled spiral ornament. The clay was mixed with rubble. Hand-thrown. The outside is brown, the inside shows a blackish tint, both sides are polished. Measurements: 7 × 5.1 cm. Wall thickness: max. 0.6 cm. (Fig. 7. 4)

Fragment of a mug or a cup. The shape is not well-known. It has a slender, outverted rim with triple faceting and channelling on the inside. It was hand-thrown from finer clay. The outside shows brownish spots, the inside is black, Both surfaces are polished. Measurements: 4.3 × 3.9 cm. Wall thickness: max. 0.6 cm. (Fig. 7. 5)

Fragment of a pot. It has a barrel-shaped form. There is a vertical knob or lug ornament under the mouth. It was hand-thrown from coarse clay mixed with rubble. Originally it had a brownish shade, at present it shows blackish spots and soot deposition. The exterior surface is smoothed and polished. Measurements: 7.6 × 6.5 cm. Wall thickness: max. 1.2 cm. (Fig. 7. 6)

Fragment of a pot. The thick walls of the barrel-shaped (or ovoid) vessel were arched. It is characterised by an elongated, horizontal lug, and a small perforation (?) can also be observed on it. It was hand-thrown from coarse clay mixed with rubble. It is brownish and spotty both inside and out. The exterior is polished. Measure-

agyag. Kézzel formált. Barnás tónusú, felülete elsimított. Két darabból ragasztott. Méret: 8,5 × 2,1 cm. (7. kép 12.)

Agyagkorong. Kerek, lapos forma, ovális keresztmetszettel. Anyaga tisztább agyag. Kézzel formált. Világos barnás árnyalatú. Három darabból ragasztott. Méret: 3,6 × 1,4 cm. (7. kép 13.)

Vastárgy töredéke. Pontosabban meghatározhatatlan rendeltetésű. Hosszú, kör átmetszetű darabka. Meglehetősen rossz minőségű vas, szinte az egész rozsdás; restaurálása indokolatlan. Méret: 2,8 × 1 cm. (7. kép 14.)

A Tiszapüspöki és Törökszentmiklós határának találkozási közelében végzett háromági régészeti feltárás gazdag emléktanyag szekvenciája őskori vonatkozású részét, annak időben utolsó láncszemét alkotja a fentebb leírt telepobjektum. A lelőhely eme kora vaskori maradványait (jelen pillanatban) három archeológiai jelentőség, és pedig két kerek kunyhóalap és egy lótemetkezés (?) reprezentálja – nyilván némi szórvány anyaggal együtt –, a felületen elszórt fekvésben.

A település jellegéről, nagyságáról, belső szerkezetéről vajmi keveset lehet mondani a csekély számú telepjelenség alapján. A két földbe-ásott házalap, melyeknek jellegzetes konstrukciós eleme az egyetlen centrális oszlop volt annak idején, a preszkíta-szkíta (Kr. e. 8–3. század) épületnyomok egyik igen markáns változatára példa. Ezt a variánst a Közép-Tisza-vidéken az elmúlt másfél évtized, de főként a nemrég végzett régészeti ásatások villantották föl, eltekintve egy jóval korábbi feltárástól. Kör alakú, jurtaszerű padlómaradványok (középső cölöpnnyommal vagy anélkül) kerültek elő Jászfelsőszentgyörgyön (Túróczi-tanya), Szolnokon, a Zagyvaparton (Alcsi) és Törökszentmiklóson (Kenderpart), kisebb-nagyobb méretkategóriában.

A tiszapüspöki vaskori leletanyag (amelyből jelen táblányi összeállítás reprezentatív szándékú csupán) azonban amellet, hogy újból előtérbe hozta a jurtára hasonlító szkíta kunyhóalapozások problémáját, témakörét, még egy másik szempontból is figyelemre méltó. Ez pedig a datálás kérdése, mely igencsak izgalmasnak látszik. Szó sem fér hozzá, hogy az előttünk fekvő telepelemek a Gáva kultúra utáni és a (magyarországi) La Téne kultúrát megelőző évszázadok emlékei, azaz koraközépső vaskoriak. Karakterisztikus formái a behúzott peremű, kónikus tál és a bütyökfogós, hordótestű fazék. Ebben a környezetben fontos adat a vastárgy jelenléte. A fent említett kereten belüli időrendi hely lehetséges megállapítása egy ponton tűnik megfordulni: és pedig azon, hogy a háromági leletgyűttesben hiányzik a korongolt kerámia. Amennyiben áll a kutatás ama sejtése, miszerint a korongszerkezet kb. a Kr. e. 6. század második felétől, végétől volt használatban az alföldi szkíták körében, akkor a most bemutatott régiségeket az ezt megelőző periódusra kell, illetve lehetne tenni. Ennek a periódusnak a kezdete bizonyos régészeti és történeti adatok nyomán a Kr. e. 8. századnak hozzávetőleg má-

ments: 7.9 × 5.9 cm. Wall thickness: max. 1.3 cm. (Fig. 7. 7)

Fragment of a pot. The shape is not well-known. There is a horizontal, oval knob or lug on the wall. It was made from coarse clay mixed with rubble. Hand-thrown. It is brownish, polished on the outside. Measurements: 6.2 × 5.6 cm. Wall thickness: max. 1 cm. (Fig. 7. 8)

Fragment of a bowl (or of some other ceramics). The wall is flat with a simple rim. It was hand-thrown from coarse clay mixed with rubble. It has a light brownish shade, the surface was levelled. Measurements: 6.8 × 6.5 cm. Wall thickness: max. 1.2 cm. (Fig. 7. 9)

Fragment of a spindle whorl. Its shape is pressed globular, the sides are segmented, quasi ornamented, by four horizontal ridges. It was made of grainy clay. Hand-made. It is blackish, the surface is smoothed. It is about the one-third of the original object. Measurements: 3.2 × 1.8 cm. Diameter of the hole: 1 cm. (Fig. 7. 10)

Fragment of a spindle whorl. It reminds of a flattened globe. It was hand-made from coarser clay mixed with rubble. It shows a brownish grey shade, the surface is smoothed. It is about the half of the original. Measurements: 3.5 × 1.5 cm. Diameter of the hole: min. 0.8 cm. (Fig. 7. 11)

Fragment of a handled vessel. The arched, nearly entire handle is ovoid (sub-rectangular) in cross-section. It was hand-made from grainy clay. It shows a brownish shade, the surface is smoothed. It was refitted from two fragments. Measurements: 8.5 × 2.1 cm. (Fig. 7. 12)

Clay disc. The round and flat object is oval in cross-section. It was made of purer clay. Hand-made. It shows a light brownish shade. It was refitted from three fragments. Measurements: 3.6 × 1.4 cm. (Fig. 7. 13)

Fragment of an iron object. The function cannot be determined. The elongated, poor quality iron fragment is round in cross-section. It is thoroughly rusted, restoration is not justified. Measurements: 2.8 × 1 cm. (Fig. 7. 14)

The above described feature represents the chronologically closing link in the Prehistoric sequence of the rich find material unearthed by the archaeological excavations in the Háromág at the boundary of the Tiszapüspöki and Törökszentmiklós fields. These Early Iron Age remains of the site are represented (to date) by three archaeological features, namely two round hut bases and a horse burial (?) together with some stray finds scattered over the surface.

Very little can be told about the character, the size and the inner structure of the settlement from the very few settlement features. The two sunken house bases with the only characteristic constructional element of a central post, is a marked example of the Pre-Scythian – Scythian (8th – 3rd centuries BC) house remains. This variant has been demonstrated in the Middle-Tisza region in the past one and a half decade, and especially

sodik fele, alsó időhatára pedig a Kr. e. 6. század első és záró évtizedei közti éra, a hagyományos, klasszikus szkíta leletek megjelenése a tiszai térségben.

Következésképp látszólag semmi akadály nincs annak, hogy Tiszapüspöki Karancs lelőhelyének a vasorból származó régészeti emlékéanyagát sommásan az Kr. e. 7–6. századra datáljuk, a hagyományos kronológiai rendszerben a Hallstatt kultúra C és D periódusára. A szakirodalomban ez mint egyfajta keleti, nomád színezetű, úgynevezett preszkíta világ szerepel, több rokon vonással a későbbi, kevesebb a korábbi régészeti művelődések felé.

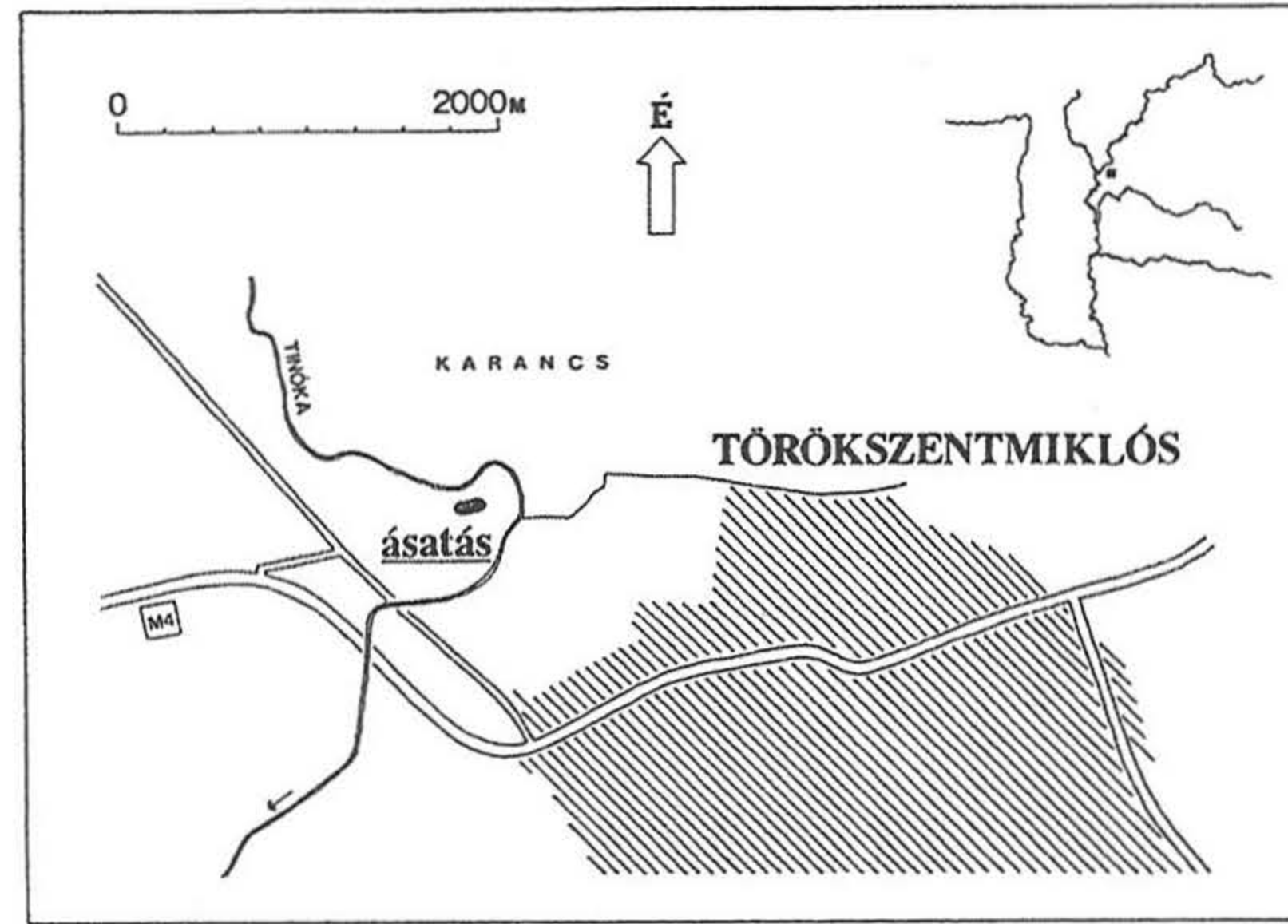
by recent archaeological excavations, disregarding some much earlier excavations. Round floor remains reminding of yurts (with or without central posts) were found at Jászfelsőszentgyörgy (Túróczi-tanya), Szolnok-Zagyvart (Alcsi) and Törökszentmiklós (Kenderpart) in smaller or larger sizes.

The Iron Age find material from Tiszapüspöki (from which the few tables published here are just illustrations) did not only raise again the problem of Scythian hut bases similar to yurts, it is also remarkable from another aspect. This aspect is the problem of dating, and it seems rather fascinating. It is evident that these settlement finds came from the centuries following the Gáva culture and preceding the La Tene culture (in Hungary), that is they came from the early-middle Iron Age. The characteristic shapes are conical bowls with inverted rims and barrel-shaped pots with lug-handles. In this environment, the presence of an iron object is important. There is, however, a point, where the chronological position within the above limits seems to be dubious: and this is the lack of wheel-thrown pottery in the Háromág find assemblage. If the actual research theory that potter's wheels were used by the Scythians in the Hungarian Plain from the second half or the end of the 6th century BC is right, the finds presented here should or could be placed to an earlier period. The start of this period is, judged from certain archaeological and historical data, approximately the second half of the 8th century BC, and the lower limit is the time between the first and the closing decades of the 6th century BC, the appearance of the traditional classical Scythian finds in the Tisza region.

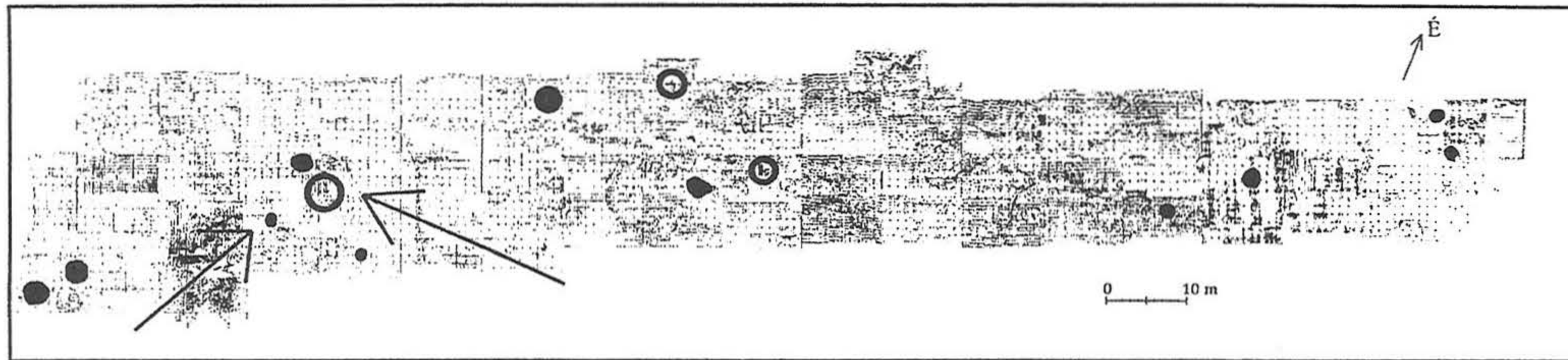
Consequently nothing seems to refute the dating of the Iron Age find assemblage of the Tiszapüspöki-Karancs archaeological site from 7th–6th centuries BC, which means periods C and D of the Hallstatt culture in the traditional chronological system. In the technical literature this is described as a kind of an eastern, so-called Pre-Scythian world of nomadic features, which shows many similarities to the later and less to the earlier archaeological cultures.

Irodalom • References

- CSÁNYI 1996 CsÁNYI M.: Újabb adat kelet-magyarországi kora bronzkorunkhoz (Teleprészlet Tiszakürt határában) *TISICUM IX* (1996) 45–75.
- DANI 2001 DANI J.: A Kárpát-medence ÉK-i részének kulturális és kronológiai kérdései a kora bronzkor időszakában. *ΜΩΜΟΣ I.* (2001) 129–162.
- KALICZ 1968 N. KALICZ: Die Frühbronzezeit in Nordost-Ungarn. *ArchHung* 45 (1968)
- KOÓS 1999 KOÓS J.: Újabb adatok a kora bronzkori Makó kultúra elterjedéséhez és időrendjéhez Északkelet-Magyarországon. *HOMÉ XXXVII* (1999) 103–128.
- KULCSÁR 1999 KULCSÁR G.: Kora bronzkori belső díszes talpas tálak a Dunántúlon. *SAVARIA* 24/3 (1998–1999) 115–140.
- SZATHMÁRI 1999 I. SZATHMÁRI: Beiträge zur Frühbronzezeitlichen Geschichte von Nordostungarn. Siedlungspuren der Makó- und Nyírség-Kultur in Tiszalúc-Sarkad (Kom. Borsod-Abaúj-Zemplén) *JAMÉ XLI* (1999) 59–99.

1

- Kora bronzkor
- Vaskor

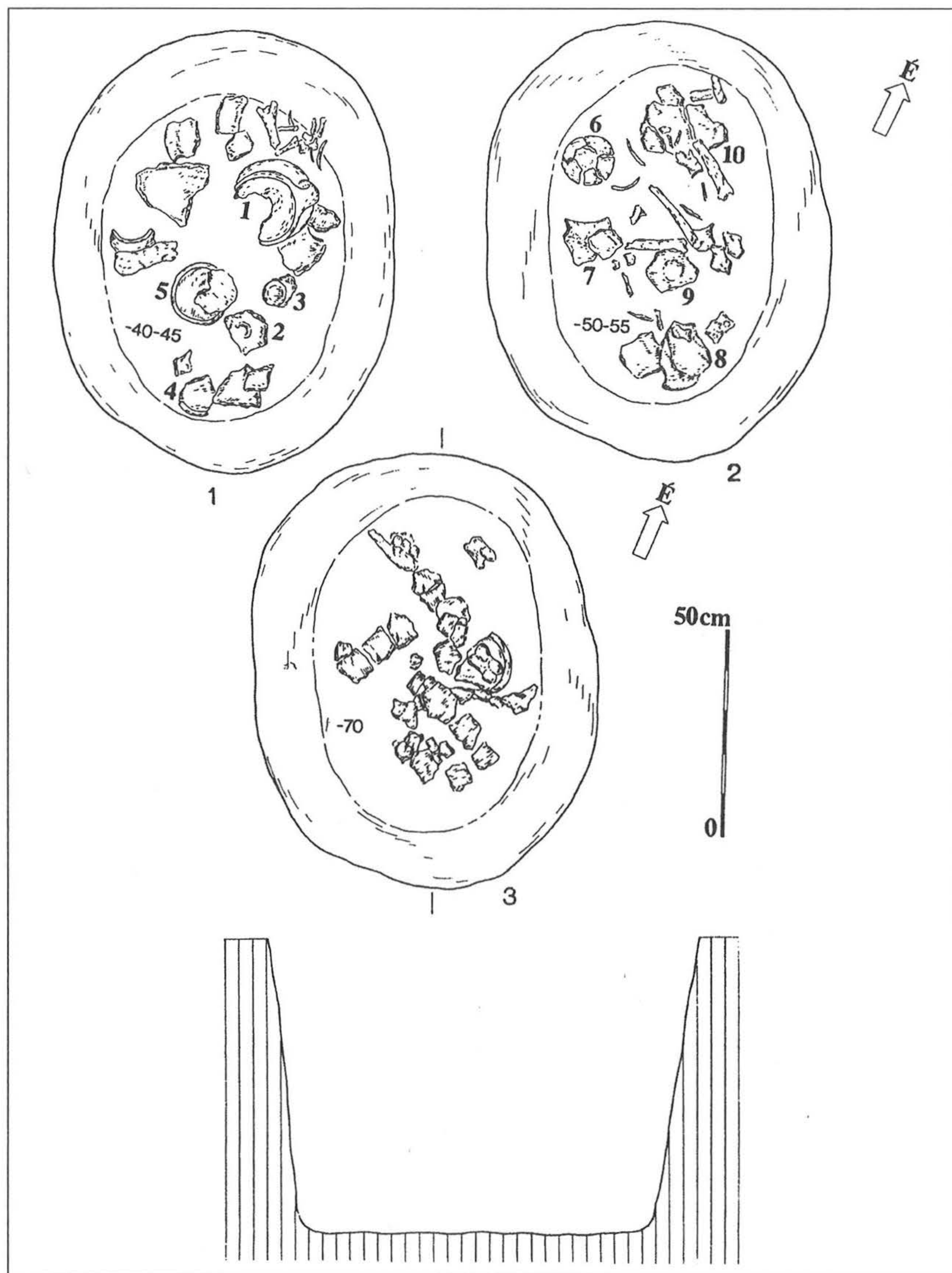
2

1. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő

1.: A lelőhely helyszínrajza; 2.: A feltárt nyomvonal a kora bronzkori és kora vaskori objektumok kiemelésével

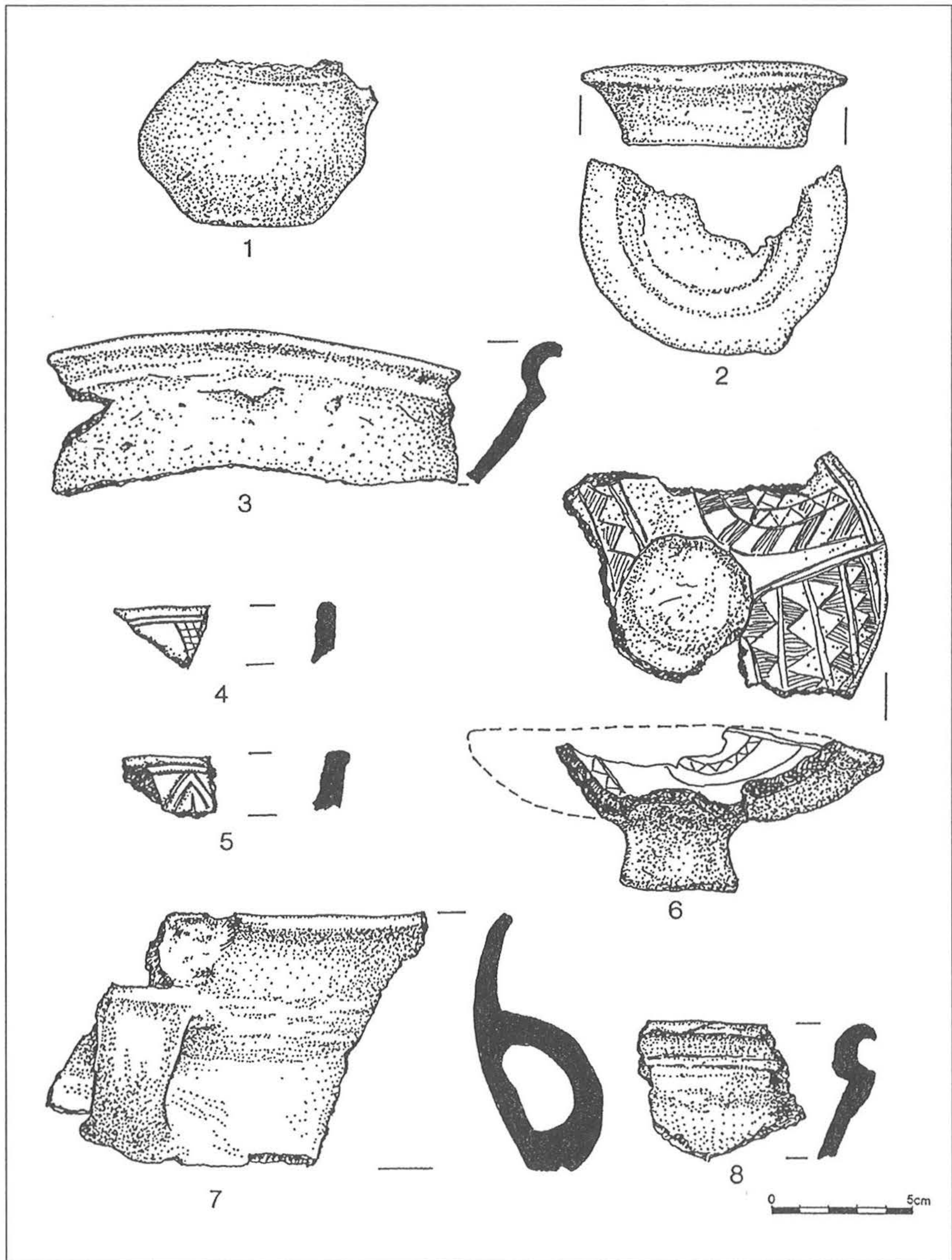
Fig. 1: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő

1. Plan of the site; 2. The unearthed track; the Early Bronze Age and Early Iron Age features are marked.

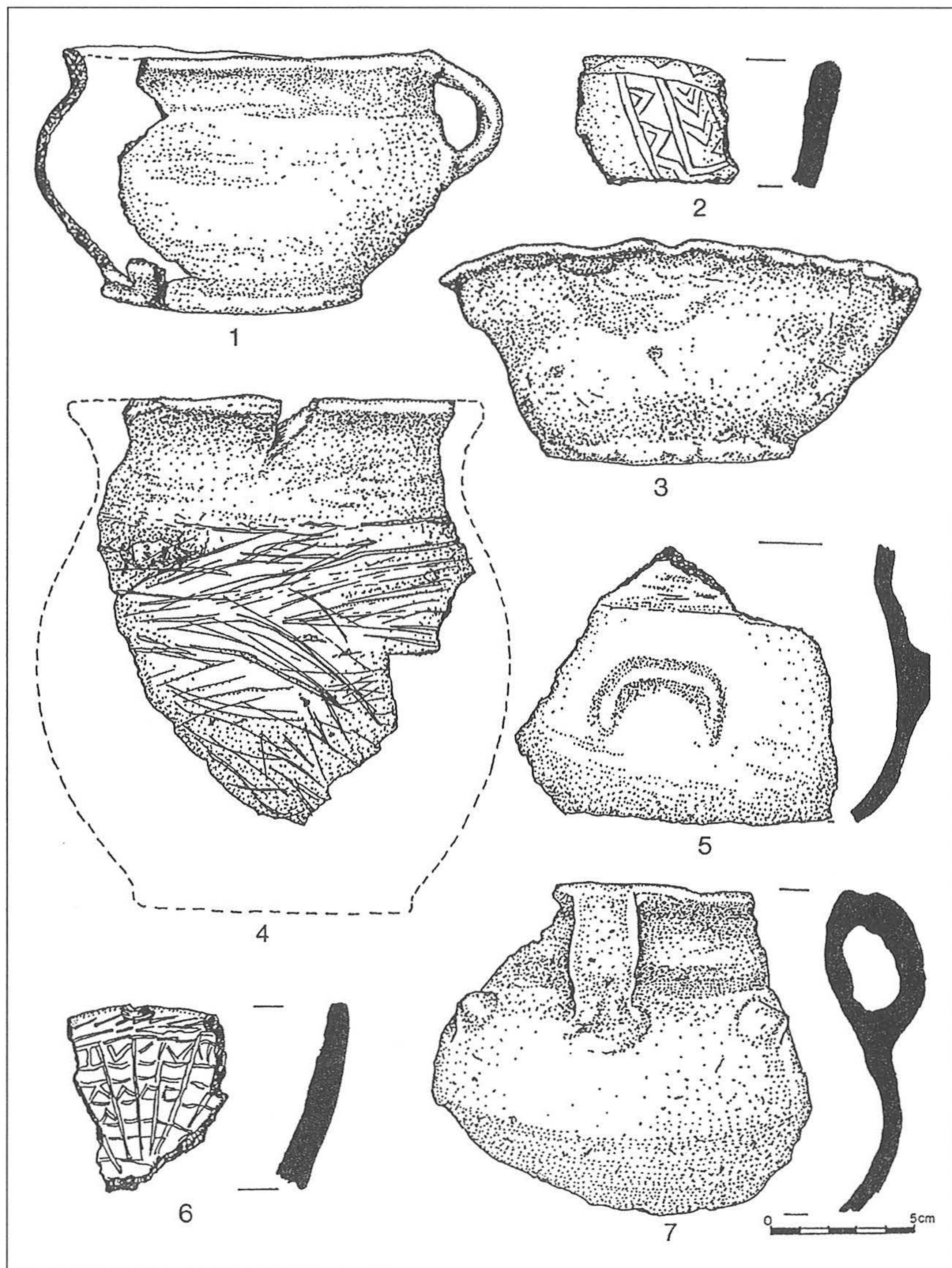
2. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; A 133. objektum bontási rétegei
 1.: S-214 réteg; 2.: S-238 réteg; 3.: S-336 réteg és a gödör metszete

Fig. 2: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Clearing levels of feature no. 133
 1. Level S-214; 2. Level S-238; 3. Level S-336 and the cross-section of the pit

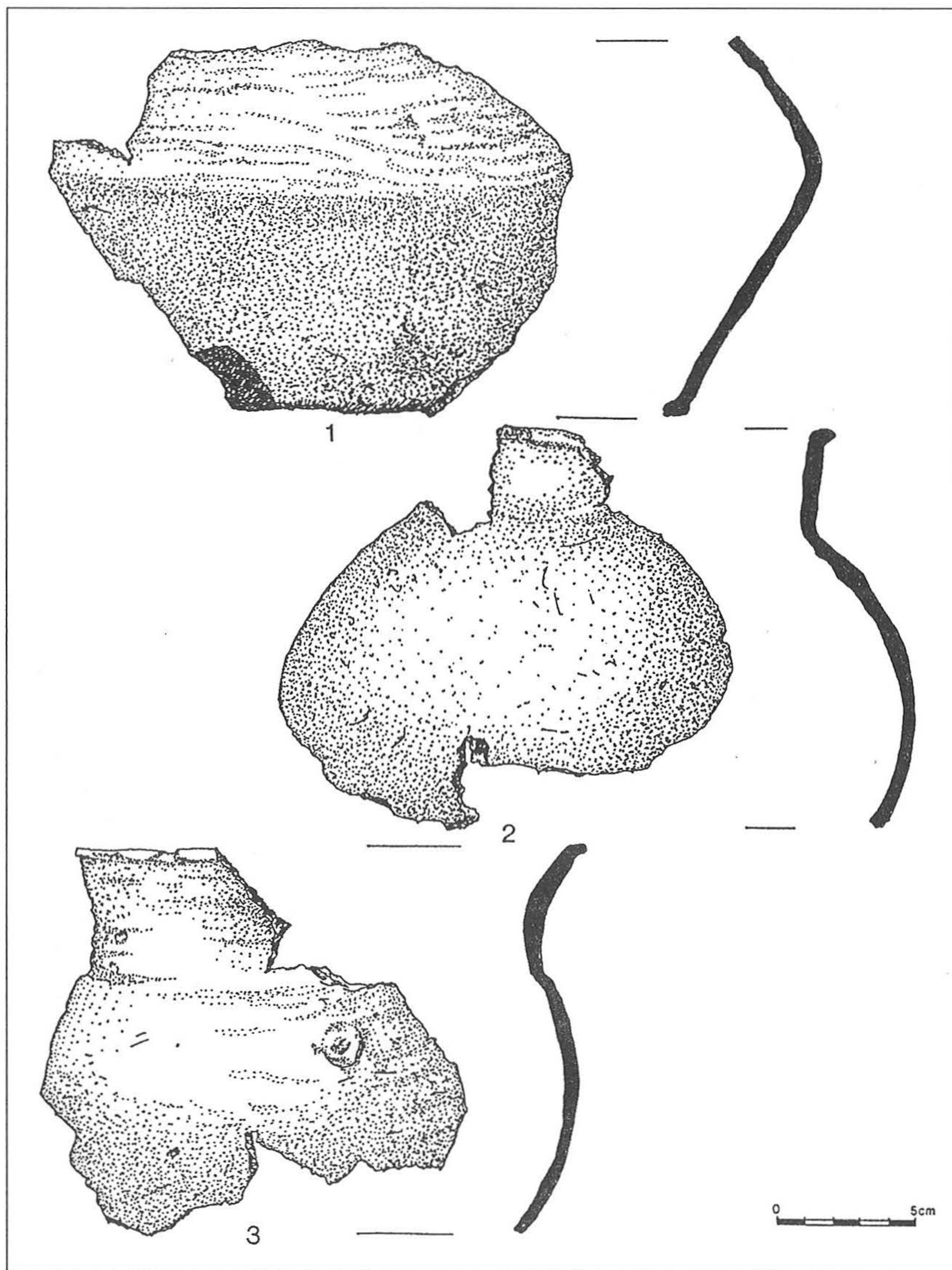
3. kép: Tiszapüspöki, Karacs, Háromág-dűlő; Leletek a 133. objektumból.
1-5., 7-8.: S-210 réteg; 6.: S-214 réteg

Fig. 3: Tiszapüspöki, Karacs, Háromág-dűlő; Finds from feature no. 133.
1-5., 7-8.: Level S-210; 6: level S-214.

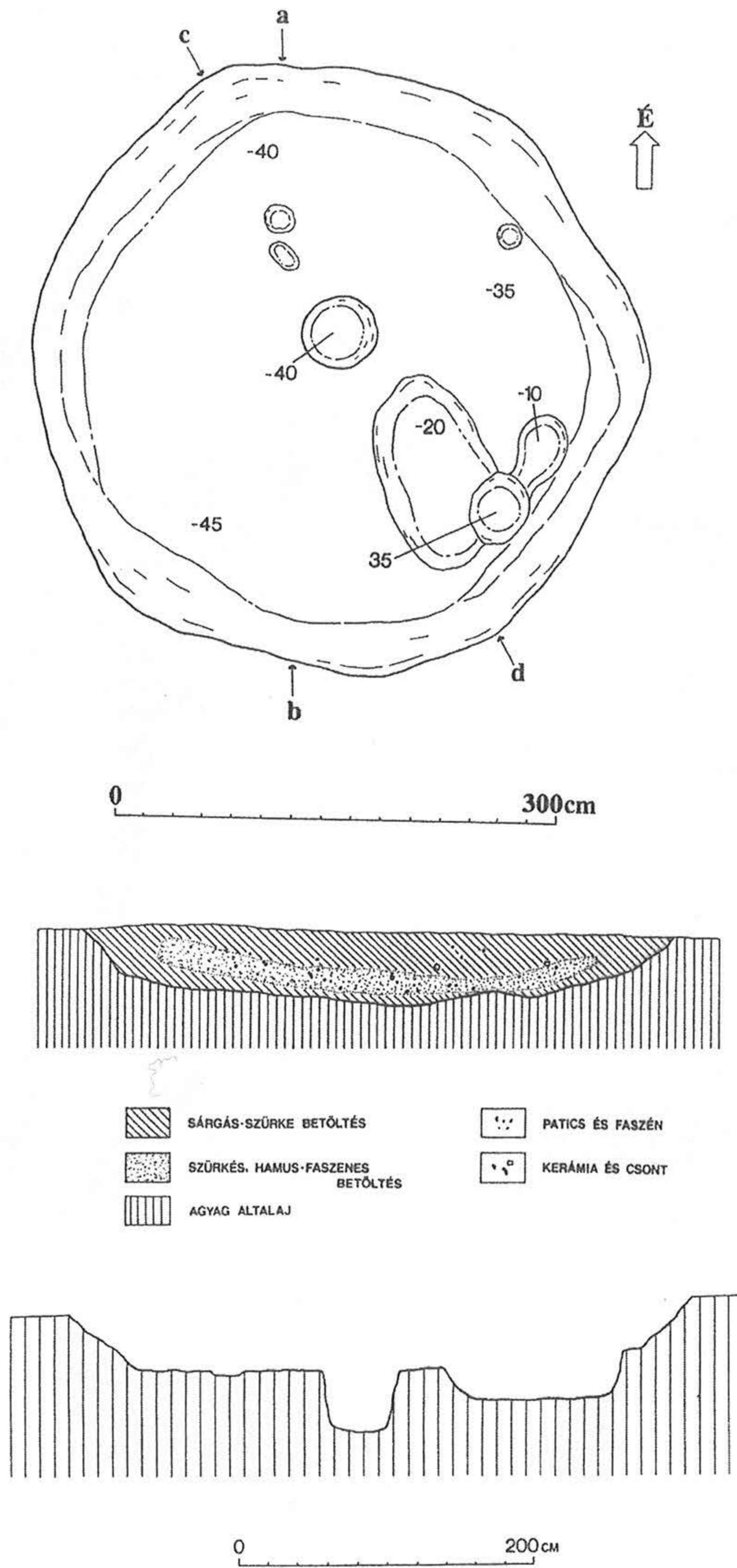
4. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Leletek a 133. objektumból.
1-3., 5.: S-214 réteg; 4., 7.: S-238 réteg; 6.: S-336 réteg

Fig. 4: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Finds from feature no. 133.
1-3, 5: Level S-214; 4, 7: Level S-238; 6: Level S-336

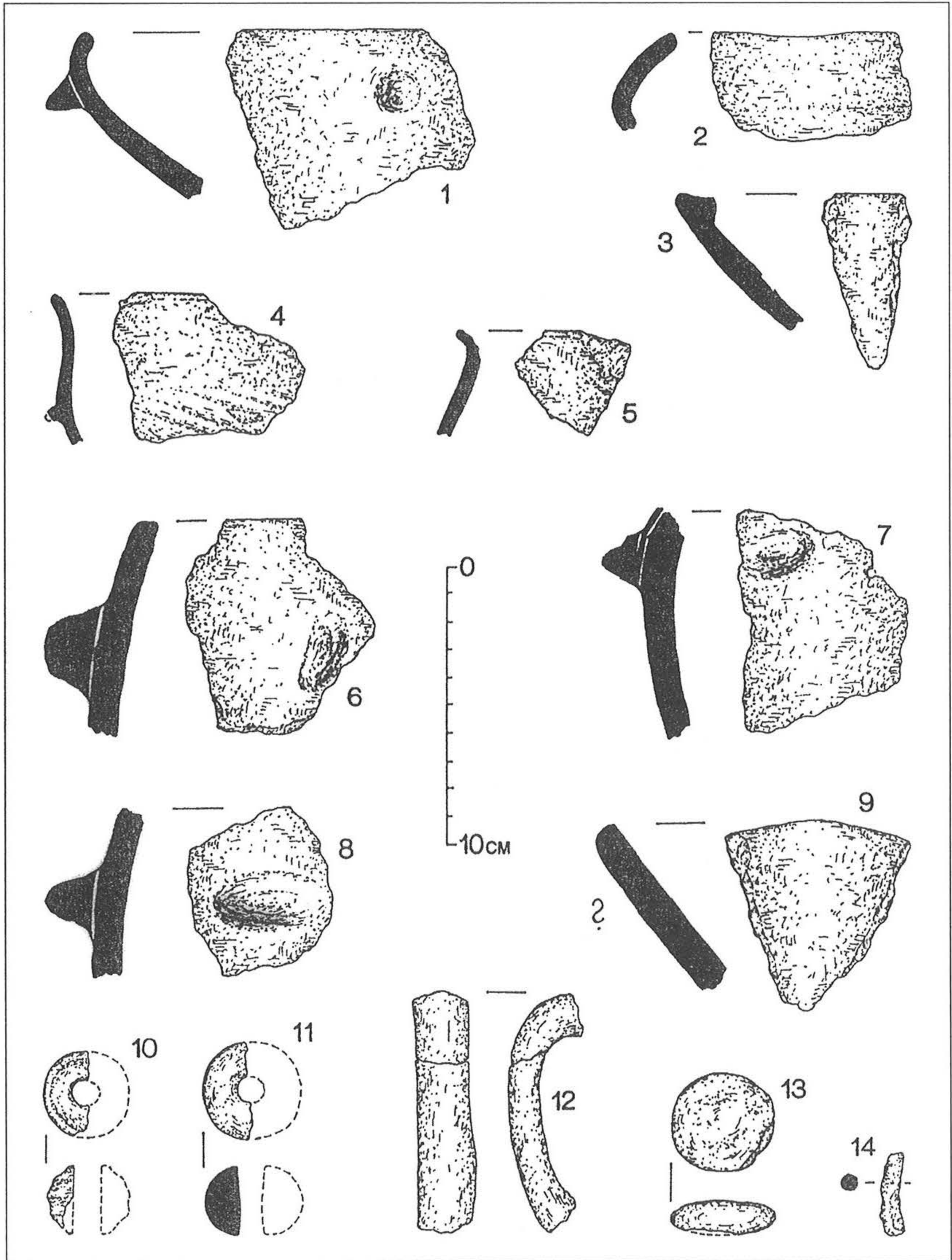
5. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Leletek a 133. objektumból.
1.: S-336 réteg; 2-3.: S-238 réteg

Fig. 5: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Finds from feature no. 133.
1: Level S-336; 2-3: Level S-238

6. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; A 140. objektum felszínrajza és metszetei.

Fig. 6: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; The surface and the cross-sections of feature no. 140.

7. kép: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Leletek a 140. objektumból.

Fig. 7: Tiszapüspöki, Karancs, Háromág-dűlő; Finds from feature no. 140.